

КОМП'ЮТЕРНО – ІНТЕГРОВАНЕ КЕРУВАННЯ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНОЮ СИСТЕМОЮ ВІДТВОРЕННЯ РУХІВ НОСІЯ АВІОНІКИ

С. Осадчий, доктор технічних наук, професор

Л. Віхрова, професор

В. Каліч, професор

М. Мірошніченко, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

Проблема підвищення точності автономного визначення навігаційних параметрів набуває особливої важливості за умов активного застосування безпілотних літальних апаратів, особливо в середовищі протидії з боку засобів радіоелектронної боротьби. У таких обставинах головним автономним джерелом навігаційних даних [3] на борту літального апарата виступає безплатформна інерціальна навігаційна система (БІНС). Її ключовою особливістю [1,3] є поступове накопичення похибок при визначенні координат об'єкта та його просторової орієнтації.

Встановлено [2], що характеристики похибок сенсорів БІНС істотно визначаються режимами руху носія, на якому розміщені ці вимірювальні елементи. Отже, одна й та сама навігаційна система може демонструвати різну точність залежно від зміни характеру рухів носія [5]. Водночас метрологічна атестація та калібрування приладів цього типу проводяться у штучно створених умовах, де параметри руху їхнього корпусу суттєво відрізняються від реальних експлуатаційних режимів.

Отже, має місце невідповідність між реальними умовами функціонування БІНС і умовами, у яких проводиться її метрологічна атестація. Це зумовлює розбіжність між фактичними характеристиками похибок вимірювання навігаційних параметрів і тими, що визначаються під час атестації [8]. Одним із підходів до усунення цієї невідповідності є максимальне наближення умов випробувань БІНС до реальних умов її експлуатації на борту БПЛА. Реалізувати це можливо шляхом створення комп'ютерно-інтегрованих систем, здатних відтворювати реальні рухи носія БІНС у лабораторному середовищі.

Аналіз експериментальних досліджень руху БПЛА коптерного типу, наведений у роботі [9], засвідчив, що їх динаміка описується двома взаємопов'язаними випадковими складовими. Перша характеризує кутові переміщення апарата відносно центру мас, тоді як друга відображає його тривимірне поступальне переміщення в просторі. Відповідно, засіб, призначений для відтворення таких рухів у лабораторних умовах, має забезпечувати шість ступенів свободи: три обертальні та три поступальні. Єдиним технічним рішенням, що задовольняє ці вимоги та придатне для лабораторного використання, є платформа Стюарта, вперше описана у роботі [6].

Метою дослідження є розроблення методики створення в середовищі Matlab із використанням інструменту Simulink комп'ютерно-інтегрованої системи, призначеної для відтворення рухів носія авіоніки в лабораторних умовах за допомогою платформи Стюарта. Попри значну кількість публікацій, присвячених застосуванню середовища Matlab для розробки систем реального часу (зокрема [4, 7]), більшість із них орієнтована на моделювання, яке, хоча й виконується в реальному часі, відбувається переважно у віртуальному середовищі.

Особливістю матеріалів, поданих у цій статті, є формування сукупності правил побудови кіберфізичної системи, що інтегрує віртуальне середовище інструменту Simulink із платформою Стюарта з метою відтворення рухів носія авіоніки в лабораторних умовах.

Основні матеріали досліджень. Якщо представити функціональну структуру кіберфізичної системи (рис. 1) як послідовне поєднання персонального комп'ютера, контролера обміну даними (інтерфейсу) та платформи Стюарта, то задача синтезу комп'ютерно-інтегрованої системи імітації реальних рухів носія БІНС у лабораторних умовах може бути сформульована таким чином. На основі заданої моделі динаміки руху носія БІНС, обраного

типу контролера обміну даними (інтерфейсу зв'язку) та характеристик серводвигунів платформи Стюарта необхідно розробити Simulink-модель системи керування рухом платформи, що функціонує в режимі реального часу.

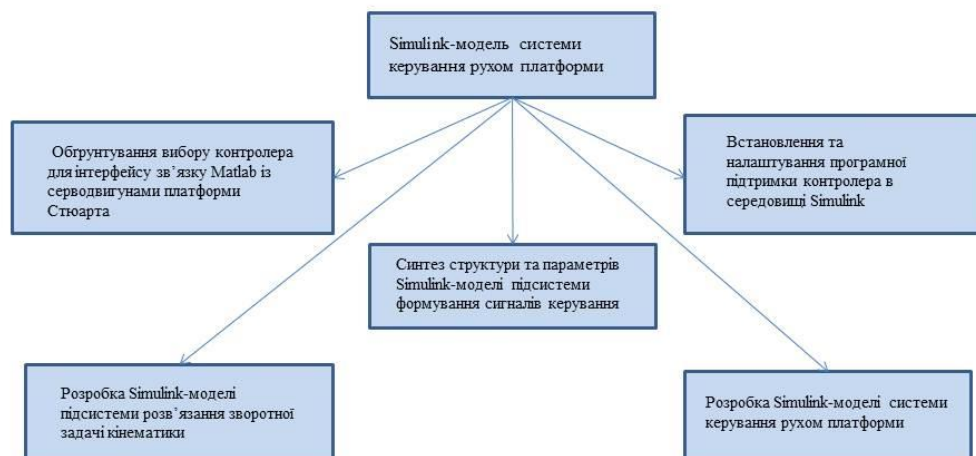

Рисунок 1 - Структурна схема методики

Для вирішення поставленої задачі запропоновано методику, що передбачає послідовне виконання п'яти етапів: обґрунтування вибору контролера для організації інтерфейсу зв'язку між середовищем Matlab і серводвигунами платформи Стюарта; інсталяцію та конфігурування програмної підтримки обраного контролера в інструменті Simulink; синтез структури й параметрів Simulink-моделі підсистеми формування керувальних сигналів платформи Стюарта; розроблення Simulink-моделі підсистеми розв'язання оберненої задачі кінематики; а також створення Simulink-моделі системи керування рухом платформи (рис.1).

Висновок. Застосування запропонованої методики до експериментальних даних про політ квадрокоптера дало змогу обґрунтувати вибір типу контролера (Arduino-DUE), розробити S-функцію для керування рухом платформи в режимі реального часу та провести випробування макета системи імітації рухів об'єкта з шістьма ступенями свободи.

Список літератури

1. Ahmed Radi*, Sameh Nassar, and Naser El-Sheimy. Stochastic Error Modeling of Smartphone Inertial Sensors for Navigation in Varying Dynamic Conditions. *Gyroscopy and Navigation*, 2018, Vol. 9, No. 1, pp. 76–95.
2. Li, Y., Georgy, J., Niu, X., Li, Q., and El-Sheimy, N. Autonomous calibration of MEMS gyros in consumer portable devices. *IEEE Sensors Journal*, 2015, vol. 15, no. 7, pp. 4062–4072.
3. Moir I., Seabridge A., Jukes M. *Civil aviation systems*. 2nd edition. John Wiley & Sons, Ltd. (2013).
4. Mosterman, Pieter; Prabhu, Sameer; Dowd, Andrew; Glass, John; Erkkinen, Tom; Kluza, John; Shenoy, Rohit. *Embedded real-time control via MATLAB, Simulink, and xPC Target*. (2005).
5. Osadchy S.I., Zozulya V.A., Rudiuk G.I. The Dynamics of 3-dimensional micro-mechanic sensor of angle motions of a robot-hexapod. *Proceedings of the 8th IEEE IDAACS'2015*, Vol. 2, pp. 908–912. Warsaw, Poland, 2015.
6. Stewart D. A Platform with Six Degrees of Freedom. *Proc. Instn. Mech. Engrs.* 1965–66, Vol. 180, Part 1, No. 15, pp. 371–386.
7. Using Matlab-Simulink RTW to Build Real Time Control Applications in User Space with RTAI-LXRT. https://www.rtai.org/userfiles/documentation/documents/quaranta_mantegazza.pdf
8. Мелешко В.В., Нестеренко О.И. Бесплатформенные инерциальные навигационные системы: Учебное пособие. – Кировоград: ПОЛИМЕД-Сервис, 2011.
9. Осадчий С.І., Дяченко М.М. Збір та первинна обробка даних з системи ARDUPILOT для ідентифікації моделі динаміки квадрокоптера. *Науковий журнал «Прикладні питання математичного моделювання»*, т. 3, № 2.1, 2020.
10. Осадчий С. І., Віхрова Л. Г., Каліч В. М., Мірошніченко М. С. Ідентифікація динаміки оператора безпілотної літальної апаратури в стохастичних умовах. *Електроенергетика, електромеханіка та технології в АПК [Електронний ресурс] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 5 листопада 2025 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2025. – С. 124-126. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiya/>*
11. С.І. Осадчий, Б.О. Гаврилюк, Г.С. Тимошенко, В.А. Зозуля. Комп'ютерно-інтегрована система імітації рухів носія авіоники в лабораторних умовах. *Прикладні питання математичного моделювання* Т. 7, № 2. – Херсон: ХНТУ, 2024. – С. 125-140. <https://doi.org/10.32782/mathematical-modelling/2024-7-2-12>